

פסחים ק

משה שווערד

1. תוספות מסכת פסחים דף ק עמוד א

מפסיקין לשבתות - פי' בעקירת שולחן כדמוכה בסמוך והיינו שמברך ברכת המזון כדתניא לקמן (שם): ראשון אומר עליו ברכת המזון והיו רגילין לסלק השולחן לפני ברכת המזון כדאמר בפרק [כיצד מברכין] (ברכות דף מב.) סילק אסור מלאכול ולכך קאמר בסמוך דבעי לר' יהודה עקירת שולחן ולספרים דגרסי לקמן ראשון אומר עליו קידוש היום ושני ברכת המזון היו עוקרין את השולחן לפני קידוש כדי להפסיק אלא שהקידוש עושה קודם לפי שאסור לשתות כוס של ברכת המזון בלא קידוש דע"כ עקירת שולחן אינו בין קידוש לברכת המזון מדקאמר פורס מפה ומקדש ופריסת המפה היא במקום עקירת שולחן לרבי יהודה.

2. תוספות מסכת פסחים דף ק עמוד א

רבי יוסי אומר אין מפסיקין - וגומר כל הסעודה ומברך ברכת המזון ואח"כ מקדש כדמוכה בבבביתא דלקמן (דף קב.) משמע דאין צריך לעשות סעודה לשם שבת דאי צריך מה לו להמתין יפסיק מיד וא"ת ואיך יעשו קידוש בלא סעודה הלא אין קידוש אלא במקום סעודה וי"ל דחשיב קידוש במקום סעודה כיון שמיד אחר הסעודה עושה קידוש ואותה סעודה עולה לו לסעודת שבת כדמוכה בתוספתא דקתני במילתיה דרבי יוסי ומזכיר של שבת בברכת המזון ומיהו קשה לר' יוסי איך יעשו ד' כוסות כיון שלא יקדשו אלא אחר ברכת המזון ולא יעשו סעודה אחרת וי"ל דיעשו ד' כוסות שלא כסדר הרגילין לעשות כוס ברכת המזון תחלה ואחריו כוס של קידוש וירקות ואחריו כוס שלישי למה נשתנה ואחריו מרור ועל כוס רביעי הלל.

3. מהרש"א חידושי הלכות מסכת פסחים דף ק עמוד א

בד"ה ר"י אומר כו' וי"ל דיעשו ארבע כוסות שלא כסדר כו' ואחריו כוס של קידוש וירקות כו' ואחריו מרור כו' עכ"ל ולא נקט מצה דאם כן היה צריך לעשות סעודה והוה הדרן קושיין לדוכתא דאי צריך מה לו להמתין יפסיק מיד וצ"ל דאוכל מצת מצוה בסעודה ראשונה קודם קידוש וק"ל:

4. ספר דבר שמואל

רשב"ם בדי"ה א"ל רשב"ג וכו' ובשבתות ויר"ט לא יפסיק.
וכתב הרא"ש לענין הפסקה אין טעם לחלק צנייכים
דבשלמא לענין התחלה משום חיובא דמנא ראוי לחלק צנייכים כדי
שיאכל מנא לתחילתו, אבל בהפסקה שהוא משום כבוד שבת ויר"ט

אין טעם לחלק צנייכים, ולכאורה ה"י אפשר לנאר דעת רשב"ם בטעם
החילוק דצנייכים מפסיק כדי לעשות את הדי כוסות על הסדר, שאם
לא יפסיק אי"כ יהי כוס ראשון כוס דברכת המזון, כמו"ס התו
צד"כ ר"י.

5. תוספות מסכת פסחים דף ק עמוד א

אין מפסיקין - בהתחילו בהיתר איירי דבהתחילו באיסור מודה ר' יוסי דמפסיקין ולרבי יהודה נמי דמפסיקין היינו כשכבר קידש היום כדמוכה בעובדא דמייתי דקתני וקידש עליהן היום אבל הגיע שעת מנחה אין מפסיקין והלכה כרבי יוסי ובערבי שבתות וי"ט אפ"ל להתחיל שרי כו' יוסי דרבי יהודה ור' יוסי הלכה כו' יוסי כדמוכה בעירובין (דף מו.): ובערבי פסחים אסור להתחיל ואם התחיל אפ"ל בהיתר מפסיקין בברכת המזון דבהא פסקינן כו' יהודה ומורי רבינו יחיאל אומר מדפסיק כו' יוסי בהפסקה בהווא עובדא מכלל דלכתחלה לא קי"ל כוותיה ועוד כתב בה"ג דבע"ש אין להתחיל לאכול מן המנחה ולמעלה דאפ"ל ר' יוסי לא קאמר אלא דלא יפסיק אבל לאתחילי לא וע"כ ה"פ דלא קי"ל כרבי יוסי אלא להפסקה אבל לא להתחיל.

6. תוספות מסכת פסחים דף ק עמוד א

אלא פורס מפה ומקדש - פי' רשב"ם דאית ליה לשמואל דהלכה כר' יוסי אלא שבא להחמיר על דבריו שלא לגמור סעודה קודם קידוש דאי לא תימא הכי שמואל דאמר כמאן דברייתא דקתני פורס מפה ומקדש לא מיירי בהפסקת אכילה אלא בבא להתחיל לאכול ובחנם דחק דשמואל סבר כחכמים דהכי איתא בירושלמי רב יהודה בשם שמואל זו דברי ר' יהודה ור' יוסי אבל חכמים אומרים פורס מפה ומקדש וצריך לדקדק כמאן הלכה דאע"ג דאמר ר' יוחנן לעיל הלכה כר' יוסי ובמי שהוציא והו (שם ד' מז:): משמע דהלכה כר' יוחנן לגבי שמואל איכא חד לישנא דלא א"ר יוחנן ורב נמי סבר לקמן (ד' קה.) כשמואל וקאמר שבת קבעה נפשה ואף על גב דבשל סופרים הלך אחר המיקל היינו דוקא בשוין כדאמר בפ"ק דמסכת ע"ג (ד' ז.).

7. דברות משה | ערבי פסחים ס' ב, ענה ז'

כבוד השבת שאסרו לעשות כלום קודם שיקדשו אותו, וגם ציוס אסור לעשות קודם ברכת היום שנקרא קידושא רבא לברמז"ם שם ה"י ופסק גם צ"ע סימן רפ"ט סעיף ה' שלכאורה לא שייך שיהיה אסור מנא המלוה לצדק על היום בשחרית דמשמע שכל מנחה הוא צביל הסעודה כלשון ברמז"ם ומלוה לצדק על היום ציוס השבת קודם שיסעוד סעודה שניה, אלא משום כבוד השבת הוא שלא יתחילו הסעודה בלא ברכת על היום, והחמירו מפני כבוד השבת אף שלא לעשות כלום, וא"כ לריך להבין טעם ר' יוסי שסובר

והנה האיסור לאכול וגם לעשות משקדש כיוס קודם קידוש, לכאורה פשוט שאינו מנא מלות הקידוש דאזכר טעם הוא שיחמירו צביל מלות קידוש יותר מלשאר מלות דלא נאסר אכילה עראי ושתייה לא נאסר כלל, והכא הוא נאסר אפילו לאכול משהו ואף לשחות נאסר, ואף לשחות מים נפסק צ"ע סימן ער"ח סעיף ד' והמ"מ פכ"ט משבת ה"ב כתב שהרשב"א ביאר ראייה מן הירושלמי, אלא הוא משום

שכל אכילה שצבצב הוא צחשיצות עונג שממילא הוא קביעות, והוא אף לשתייה דהא גם צמיוי שתייה קובע שבת למעשה כמו לאוכלין, ואמר רב דמטעם זה הוא קביעות גם לקידוש שכל טעימה צין מאכילה צין משתייה הוא קביעות שבת, שלכן אסור לעשות קודם קידוש כמו אכילה קבע אף שלכל המלות אסור לאכול רק אכילה קבע ושתייה מותר לגמרי משום דצבצב הא כל אכילה אף משהו ואף שתייה קבע ששייך לאיסור כמו אכילה קבע והיו לפ"ז איסור האכילה מנא מלות הקידוש.

וצריך למר דהנה צדק ק"ב היתא ח"ר המנונה סבא שבתא קבעה נפשה דאמר רב כשם שהשבת קובעת למעשה כך שבת קובעת לקידוש, ופרש"י שבת היא קבעתה מעלמה היא השוצה סעודת שבת ונצדלת מסעודת חול, והוכיח זה מדאמר רב כשם שקובעת למעשה כך קובעת לקידוש ופרש"י אלמא משחשיכה היא השוצה סעודת שבת מאליה, וגראה הכוונה דטעם שקובעת למעשה הא פרש"י משום דאפילו אכילה עראי דשבת השוצה קבע למעשה כדאמר רבא צבילא דף ל"ד דכיון דכתיב וקראת לשבת עונג קבעה ופרש"י כיון דאיכרי אכילה דידה עונג קבעה שאין צב עוד שם עראי אלא שם קבע, והכוונה שנתחדש צבקרל

8. תוספות מסכת פסחים דף ק עמוד ב

לאו לעקירת שלחן - היינו ברכת המזון כדפרישית לעיל שהיו רגילין לסלק שהיו להם שולחנות קטנים שכל אחד אוכל על שולחנו והיו מסלקין מלפני כולם ולא מלפני המברך ואנו שאנו אוכלים בשלחן אחד אין נכון לסלק.

9. תוספות פסחים דף ק/ב

שאינ מביאין את השלחן אא"כ קידש - והא דאמר בכל כתבי (שבת דף קיט:): מצא שלחן ערוך מלאך טוב אומר כו' לא קשה דערוך הוא במקום אחר אך אין מביאין אותו למקום סעודה עד אחר קידוש ועכשיו שלחנות שלנו שהם גדולים יותר מדאי וקשה להביאם אחר קידוש שלא להפסיק כל כך בין קידוש לסעודה אנו רגילין לפרוס מפה ולקדש והטעם מפורש בשאלות כי היכי דתיית סעודתא ביקרא דשבתא ויש מפרש זכר למן שלא היה יורד בשבתות וי"ט והיה טל מלמעלה ומלמטה והמן בינתיים:

10. רשב"ם מסכת פסחים דף ק עמוד ב

... ולאחר שיצאו מבית הכנסת החשיך אייתו תכא לקמיה הביאו את הפת על השולחן כמו שאנו עושין קודם קידוש פרס מפה על הלחם ואח"כ קידש לפי שברצונו לא היו מביאין את הלחם על השולחן עד לאחר

קידוש כדתניא לקמיה לפיכך פרס מפה על הלחם והיינו כעין סילוק שולחן וכמי שאינו דומה וראיה לדבר שכן עושין דקתני מתני' (לקמן דף קיד א) מזגו לו כוס ראשון ואח"כ הביאו לפניו ירקות וחזרת מטבל בחזרת מכלל דעד השתא לא אייתי. וטעמא כדפריש בשאילתות דרב אחאי גאון בפרשת וישמע יתרו וכתוב בהו הכי וקרובי תכא מקמי דליקדיש לקדושא דשבתא לא מקרבינן מ"ט כי היכי דתיתי סעודה ליקרא דשבתא והיכי דקריבו לא מסלקינן ליה אלא פורס עליו מפה ומקדש ...

11. מעשה רב

קמו
מעשה רב
קיה בשעת קדוש על היין לא יהא הלחם על השולחן* (עי' תוס' דפסחים ד' ק' ע"ב ד"ה שאין כו.)^ב

(ב) תוס' פסחים שם. פי' שולחנות שלהם שהם קטנים, ערוך הוא במקום אחר וזה פי' (שבת קיט:) מצא שולחן "ערוך", מלאך טוב אומר כו'. אך אין מביאים אותו למקום סעודה רק אחר הקידוש (כגמ' פסחים ק:) כי היכי דתיתי סעודה ביקרא דשבתא. אך שולחנות שלנו שהם גדולים.. וקשה להביאם אחר קידוש.. אנו רגילים לפרוס מפה ולקדש. ע"כ. והגרא לא הביא החלות רק אחר הקידוש כעיקה"ד - דתיתי סעודה ביקרא דשבתא. ותו כדי שלא יראה הפת בושתו שהוא נמצא על השולחן ולא מקדשים עליו (טור בשם ירושלמי סי' רע"א). ותו אם החלות מגולות על השולחן היה צריך להקדימם לפני היין. (מג"א רע"א סי"ק כ.)

12. ספר מפניני הרב | על הגרי"ד סלוביצקי ז"ל (ע' טז):

בליל שבת, כשנכנסו לחדר האוכל לאחר התפילה, הופתע רבנו לראות האיך שהרבה קערות מלאות כמה מיני אוכלים, וכן החלות, היו מונחות על השולחן קודם שקידשו. והתחיל רבנו לצעוק שדבר זה הוא נגד הדין, וכמו שהביאו התוס' פסחים (ק ב) ד"ה שאין מביאים בשם השאילתות שצריכים להביא את כל המאכלים לכבוד השבת - בדוקא לאחר הקידוש, והפציר במלצרים שיסירו את כל המאכלים מעל גבי השולחנות עד לאחר הקידוש. ופנה אל הרבנים שלחצו עליו שיבוא ואמר להם שהלא כן אמרתי לכם שיותר טוב יהיה לכם אם לא אשתתף. אחרי הקידוש החזירו המלצרים את כל הקערות עם האוכלים אל השולחן, וכשהבחין רבנו בדבר שהמלצרים יהודים היו ולא נכרים, הצטער על כך שהטריחם כל כך ואמר שאילו היה יודע מלכתחילה, היה מיקל להניח את כל האוכלים על השולחן ע"כ.

13. ערוך השולחן אורח חיים סימן רעא סעיף כב

צריך שתהיה מפה על השולחן תחת הפת ומפה אחרת פרוסה על הפת וכן המנהג בכל תפוצות ישראל ומעריכין זה מבעוד יום ובזמן הש"ס שאכלו על שולחנות קטנים ולפני כל אחד היה שלחן היו מעריכים על השולחן שעמד במקום אחר ואחר הקידוש היו מביאים השולחן לפניו ולא היו צריכים לכסות הפת אבל עכשיו שהשולחן גדול ועומד תמיד במקום האכילה והחלות מוכרחים להיות על השולחן בעת הקידוש כי היכי דתיהוי הסעודה בעת הקידוש שזהו יקרא דשבתא ולכן בהכרח לשום על החלות מפה כדי שלא יראה הפת בושתו שאין מקדשין עליו ולפ"ז לאחר קידוש יכול להסיר המפה אבל הטור כתב עוד טעם שזהו זכר למן שהיה מכוסה מלמעלה ומלמטה ולפ"ז צריכה המפה להיות עד אחר המוציא וכן המנהג ויש שמביאין החלות

לאחר קידוש וזה אינו מספיק רק לטעם שלא יראה הפת בושטו ואין נכון לעשות כן וגם במקדש על הפת צריך להיות כן:

14. ספר דבר יעקב

ה' בא"ד - אנו רגילין לפרוס מפה ולקדש והטעם מפורש בשאלות כי היכי דתיתי סעודתא ביקרא דשבתא - יש ג' טעמים לפריסת המפה. א. רב אחאי גאון בשאלות מבאר דפורס מפה

יש כמה נ"מ בין הטעמים.
א. לפי הטעם השני בעינן כיסוי למעלה ולמטה דומיא דהמן שהיה מכוסה בטל מלמעלה ולמטה.
הא"ר [סימן רעא-טז] כתב שלפי הטעם משום זכר למן יש לכסות במפה לבנה.
ב. כתב המרדכי שהטעם של השאלות שייך רק בליל שבת [כדי שיהיה ניכר שאין כאן סעודת חול אלא סעודה לכבוד שבת] ולא בשבת בבוקר.
ג. בסעודה שלישית לא שייך הטעם השלישי.
הכף החיים [סימן רעא-צו] כתב שגם בסעודה שלישית יניח מפה מתחתיו ומעליו זכר למן.
ד. היכא דמקדש על הפת לא שייך הטעם השלישי. וכן כתב המ"ב [סימן רעא-מא] שלפי הטעם של הירושלמי א"צ לכסות במפה, ולפי הטעם של זכר למן צריך לכסות.
ה. האם צריך כיסוי רק בזמן קידוש או גם אחרי הקידוש עד שאוכל הפת. וכן כתב המ"ב [שם] שלפי הטעם של הירושלמי בעינן כיסוי רק בזמן קידוש, ולפי הטעם משום זכר למן בעינן כיסוי עד לאחר ברכת המוציא.

לכסותה משום שאין מביאים השולחן או הלחם עד לאחר קידוש כדי שתבוא הסעודה לכבוד שבת.
ב. עוד טעם כתבו התוס' דהוי זכר למן שהיה מכוסה בטל. המאירי מבאר לאחר שנהגו בלחם משנה זכר למן, נהגו להניחה בין שתי מפות. וכתב המהרש"א שזה רק טעם לפריסת מפה ואינו טעם למה אין מביאים השולחן, משא"כ הטעם כדי שיבוא ליקרא דשבתא, הוי טעמא דכולה מילתא.
ג. הרא"ש הביא מהירושלמי שמבאר הטעם שפורס מפה על הלחם משום בושטו של לחם שקודם בפרשה.
גם המרדכי בשם הירושלמי מבאר משום בושטו של פת, ומשמע שגם אם לא יכסה הפת יכול לקדש על היין אלא שאיכא בושט לפת. ובשם מהר"ר אברהם כתב המרדכי שאם הפת מגולה אינו יכול לקדש על היין, אלא חייב לברך על הפת שהיא קודמת לברכה. וכע"ז כתב בהג' מיימוני [שבת פכ"ט אות ק] שאם נטל ידיו ואח"כ קידש, אם הפת אינו מכוסה חייב לברך עליו קודם ליין.

15. ערוך השולחן אורח חיים סימן רצא סעיף י

כתב הרמב"ם בפ"ל דין ט' חייב אדם לאכול ג' סעודות בשבת אחת ערבית ואחת שחרית ואחת במנחה וצריך להזהר בג' סעודות אלו שלא יפחות מהן כלל [ולחוסף מותר] ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה סועד ג' סעודות ואם היה חולה מרוב האכילה או שהיה מתענה תמיד פטור מג' סעודות וצריך לקבוע כל סעודה משלשתן על היין ולבצוע על שתי ככרות וכן ביו"ט עכ"ל [ומשמע דמצריך כוס לקידוש גם בסעודה שלישית ותמהו עליו דלא מציינו בגמ' רק קידוש פעם אחת ביום כמו בלילה ולזה כתבו דאין כוונתו על הקידוש אלא שישתה יין בסעודה כדרך סעודה חשובה [כ"מ] מיהו דעת המקובלים שגם בסעודה שלישית צריך כוס יין לקידוש ומימינו לא שמענו מי שעשה כן [ז"ל השל"ה בסידורו לוקח הכוס בידו ואע"פ שאינו מחוייב וכו'] לפי חכמי האמת צריך ג"כ לקדש בסעודה שלישית וכו' ע"ש אבל בפרע"ח שער השבת ספכ"ג כתב וז"ל והנה אין ראוי לקדש על היין בסעודה זו וכו' באמצע סעודה צריך לשתות יין וכו' עכ"ל והו מש כדברי הרמב"ם לפי הכ"מ וכו' כ"כ במשנת חסידים ד' צ"ט. ואם כה ואם כה כיוון הרמב"ם ז"ל לדברי המקובלים והוא פלא ואין דרכינו לכסות הפת בסעודה שלישית וע' סי' רצ"ט סעי' י"ד]:

16. ערוך השולחן אורח חיים סימן רצט סעיף יד

כתב רבינו הב"י בסעי' ט' אם רוצה לסעוד תיכף להבדלה צריך ליהזר שלא יביא לחם לשלחן קודם הבדלה ואם הביא פורס עליו מפה ומכסהו לפי שהוא מוקדם בפסוק וצריך להקדימו אם לא יכסנו עכ"ל ואינו מובן

דבשלמא בקידוש שביכולתו לקדש על הפת שפיר שייך בושת אבל הבדלה שא"א להבדיל עליו מה שייך בושת וצ"ל דזהו גופה בושתו מה שא"א להבדיל עליו ותמיד היה לו מעלה על היין ועכשיו היין עולה עליו [ט"ז סק"ח ומג"א סק"ב] ויש ראייה לזה מסעודת שחרית דג"כ אין מקדשין על הפת ומ"מ צריך להיות עליו מפה פרוסה כמ"ש בריש סי' רפ"ט אך בשבת יש עוד טעם זכר למן כמ"ש בס"י רע"א אך אנו תופסין לעיקר טעם בושת וראיה דבסעודה שלישיית אין מכסין הפת כמ"ש בס"י רצ"א סוף סעי' י' ע"ש:

17. שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן רעא סעיף יז

ולפרום מפה לכסות הפת עד אחר הקידוש בין שמקדש על היין בין שמקדש על הפת וצריך שתהא גם מפה תחת הפת על השולחן כדי שתהא הפת בין שתי מפות זכר למן שהיה עליו טל מלמעלה וטל מלמטה:

18. שמירת שבת כהלכתה ח"ב פרק מז

כה. צריך לכסות את החלות במפה נקיה (קטז), גם אם אינו מקדש על היין אלא על החלות, או אפילו רק על פרוסת לחם (ק"ז). ויש נוהגים שפורסים מפה גם מתחת לחלות (ק"ח), מלבד מפת השולחן (ק"ט), ושתהיינה החלות מכוסות עד אחרי קידוש וברכת "המוציא" (קכ).
ויש לכסות גם את הלחם הפרוס שעל השולחן עד אחרי גמר הקידוש (קכא),
כאשר הוא מקדש על היין (קכב), וכן יכסה העונה שעל השולחן (קכג).
שולחן שמסובים עליו כמה בעלי-בתים, אם כל אחד מהם מקדש לעצמו, אין האחרים חייבים לכסות את הלחם שלפניהם בשעה שהוא מקדש (קכד). אבל אם אחד מקדש לעצמו ולאחרים, חייבים כולם לכסות את הלחם שלפניהם, גם אם הם יושבים על יד שולחנות נפרדים (קכה).

שם, ועיין תורת שבת סי' רעא ס"ק ה, דלטעם התו' צריך לכסות כל השולחן במפה, ולא רק את החלות, וכ"ה בפמ"ג מ"ז שם ס"ק יב, ועיין במסגה"ש על קצשו"ע סי' עז ס"ק א. (קטז) עיין תהלי"ד סי' רעא ס"ק יג, ובשו"ת באר משה ח"ו סי' קלד (ב) מבואר, דבעינן דוקא מפה לבנה, דומיא דמן שהיה לבן. ושמעתי מהגרש"ז אויערבך שליט"א, דגם מפה שקופה בשם כיסוי נקראת, ואין כזה חשש שהפת רואה בושתו, כיון שהעיקר הוא שהלחם יהיה מכוסה. (ק"ז) עיין סי' רעא במ"ב ס"ק מא, וע"ע תורת שבת ס"ק טו, דבזיון גדול הוא לברך על דבר שהוא מכוסה, ע"ש שהוא מסתפק אם יצא, ועיין סי' רעא סעי' י ברמ"א, דיתן עיניו בכוס בשעת קידוש, ועיין להלן פנ"ג סעי' טו, ועיין סוסי' רעא בא"א (בוטשאטש) טעם נוסף למה שמכסים את החלות. (ק"ח) סי' רעא סעי' ט, וע"ש בשו"ע הרב סעי' יז. (ק"ט) ור"ל כיון שהמפה באה להזכיר לנו את המן, צריך שתהיה מפה מיוחדת גם מתחת החלות. (קכ) סי' רעא במ"ב ס"ק מא, דלטעם של זכר למן משמע מהח"א, שטוב שיהיו מכוסות עד אחר ברכת "המוציא", וע"ש בערוה"ש סעי' כב, דכן המנהג. (קכא) עיין א"א (בוטשאטש) סוסי' קכב, דאולי אינו צריך לכסות הלחם הפרוס,

של קדימה בברכות. (קכג) קצשו"ע סי' נה סעי' ה, ע"ש דבשבת בבוקר כשמקדש על היין ואוכל מזונות, דצריך לכסותם, וע"ע א"א (בוטשאטש) סוסי' קכב, דאולי א"ע לכסות, וי"ל דהא"א מדבר במזונות שרוצה לאכול באמצע הסעודה והוא מכסה את החלות בשעת ברכת "המוציא", אבל אם מקדש על היין ואוכל מזונות, אה"נ דגם לדעתו צריך לכסותן, וע"ע. (קכד) דלא שייך בכה"ג משום בושת הלחם, כיון שאינו אוכל ממנו, וגם הטעם של השאילתו, כי היכי דתיתי סעודה ביקרא דשבתא, לא שייך בכה"ג. (קכה) שו"ת רבבות אפרים ח"א או"ח סי' ר, (ומצוי הדבר בקידוש שעורכים בכית-הכנסת בשבת בבוקר אחרי התפילה, ומיני מזונות מונחים על השולחן שיש לכסותם.) (ושמעתי מהגרש"ז אויערבך שליט"א, דמי שאינו חושב לטעום מהיין של המקדש, אינו חייב לכסות את המזונות שלו, דאי מטעם שלא יראה הפת בושתו, זה שייך רק למבקר ולשותים, והדמיון למן שייך ג"כ רק בלחם-משנה ולא במזונות, ואילו הטעם דכי היכי דתיתי סעודה ביקרא דשבתא (פסחים ק ב תורה"ה שאין), הוא רק בקידוש של הלילה ולא בקידוש של היום שמברכים רק בפה"ג, עכ"ל. (קכו) עיין סי'

19. ספר דבר יעקב

[ז] אותם בני אדם שקידשו בבית הכנסת – הרשב"ם מבאר שהש"ץ עושה הקידוש. ולענין השניה כתבו הרשב"ם והתוס' שהמקדש שותה או אחד מהשומעים שותה.

וכן פסקו הטור והשו"ע [סימן רעא-יד] שא"צ שהמקדש יטעום אלא סגי באחד מהשומעים שיטעום, אבל הגאונים ס"ל שהמקדש צריך בעצמו לטעום וראוי לחוש לדבריהם. וכתב שם הגר"א שלפי הגאונים צ"ל שאחד מהאורחים קידש בבית הכנסת. כתב השו"ע [סימן רעג-ד] יכול אדם לקדש לאחרים אע"פ שאינו אוכל עמהם, דלדידהו הוי מקום סעודה, ואז יוהר המקדש שלא יטעום מהיין, דאצלו הוי טעימה לפני קידוש.

רע"א מקשה למה כאן לא חשש השו"ע לדעת הגאונים שהמקדש בעצמו ישתה, ואם אינו רשאי לשתות אז אסור לכתחילה לקדש עבור אחרים. ותיירץ דכאן שהוא מקדש רק כדי להוציא אחרים,

נקראים הם המקדשים ומספיק שהם ישתו. וכן משמע מדאמרינן לאפוקי אורחים דגני ואכלי בבית הכנסת, משמע שאחד מבני העיר הוציא את האורחים [דלא כגר"א]. וכ"כ תוס' [ד"ה יד] שאחד מבני העיר קידש עבור האורחים.

20. תוספות מסכת פסחים דף ק עמוד ב

ידי קידוש יצאו - אף על פי שלא שתו רק שיטעום המברך או אפילו אחד מהם כדמוכח בסוף בכל מערבין (עירובין דף מ:)
ולכתחילה צריך שיטעמו כולם ונראה דהלכה כשמואל דאמר אין קידוש אלא במקום סעודה ואף על גב דבעלמא הלכה כרב באיסורי וגם ר' יוחנן סבר לקמן כרב הכא הלכה כשמואל דרב הונא ורבה ואבבי כולהו סברי בסמוך אין קידוש אלא במקום סעודה וכן פסק במגילת סתרים והמקדש שדעתו לאכול במקום אחר יכול להוציא את האוכלים שם דלדידהו הוי מקום סעודה וכן משמע דמסתמא אחד מבני העיר היה מקדש בבהכ"נ ומוציא האורחים והיכא דליכא אורחים סמוך לבהכ"נ אין לקדש דהויא ברכה לבטלה דקי"ל כשמואל ...

21. ספר דבר יעקב

[ח] תד"ה ידי קידוש וכו' והיכא דליכא אורחים סמוך לביהכ"נ אין לקדש דהויא ברכה לבטלה - הר"ן והמאירי והמהר"ם הלאוהו כתבו אע"פ שכיום אין אורחים מ"מ כיון שנתקן קידוש בביהכ"נ נשארה התקנה אפי' ליכא טעמא. וכן פסק השו"ע [סימן רסט].

הקה"י [ברכות סימן כ] כתב דלכאורה נחלקו התוס' והר"ן האם תקנה דרבנן שמתבטל טעם התקנה מתבטל עצם התקנה. ודוחה שגם התוס' יכולים לסבור שאין התקנה מתבטלת, אלא דהתוס' ס"ל שלא היה כאן תקנה מיוחדת של קידוש בביה"כ, ורק נהגו כן להוציא האורחים שלא ישמעו קידוש אח"כ, והוי בכלל הדין הרגיל של קידוש, ואם אין אורחים הוי ברכה לבטלה, והר"ן ס"ל שהיתה תקנה מיוחדת לקדש בביהכ"נ.

הרא"ש כתב כמו התוס' שהוי ברכה לבטלה, אבל מביא דברי ר' יונה שכתב דמה"ת יוצא ידי קידוש שלא במקום סעודה, וכיון שיש בני אדם שאינם בקיאים לקדש המשיכו לעשות קידוש בביהכ"נ כדי שאותם בני אדם יצאו לפחות ידי קידוש דאורייתא.

[רע"א [בגליון השו"ע ריש סימן רעא] מקשה שכבר יצאו מדאורייתא ידי קידוש בתפילה.
[הרא"ש] מקשה דלשון אין קידוש אלא במקום סעודה משמע שאינו קידוש כלל. וכן משמע מלשון רבה שאמר לא נפקיתו.
המנ"ח [סר"מ לא] תמה על הרא"ש איך הוא סובר שקידוש שלא במקום סעודה אינו יוצא כלל, הרי מה"ת א"צ כלל קידוש על היין וודאי שא"צ במקום סעודה. וגם הראיה מהא דאמר רבה לא נפקיתו אינה ראייה דכוונתו שמדרבנן לא יצאו.
הפמ"ג [משב"ז סימן רסט-א] מבאר שהרא"ש סובר שאחרי שרבנן מתקנים שבעינן במקום סעודה, אינו יוצא ידי קידוש דאורייתא בקידוש שלא במקום סעודה. וכע"ז כתב המנ"ח בעצמו [ריש מצוה לא]

22. תוספות מסכת פסחים דף ק עמוד ב

... כתב בשם רב נטרונאי גאון בתשובות מקדשין בבית הכנסת ונותן לתוך עיניו לרפואה כדאמר (ברכות ד' מג:) פסיעה גסה נוטלת אחד מת"ק מאור עיניו ואימת מהדרא ליה בקידושא דבי שימשי ומיהו באבי העזרי כתוב דהאי רפואה מצי למיעבד בקידוש שבביתו.

23. ספר דבר שמואל

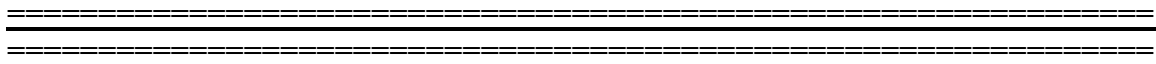
בא"ד ונותן לתוך עיניו לרפואה וכו' בקידוש שבביתו.
בשמיית הרשב"א ה"א סי' ל"ז וסי' שני"ג כתב בשם רב נטרונאי
דאפשר דאיכא מן לצורה דליה ל"י חמרא ומקדש אריפתה ותקנו
הכמים לקדש צביהכנ"ס משום רפואה וטועמים ממנו וזה טועמים
ממנו לצורך לאו משום חוצה אלא משום רפואה ואח"כ הולכין
לצתיים ובא"א מקדש צביהו אלו דברי גאון ז"ל עכ"ד. ולפי מה
שכתבתי הרשב"א חזין דהרפואה היא הטעמים ולא הזכיר נותן לתוך
עיניו וצטור סי' ר"ע העתיק גם טעמים וגם נחונה לתוך עיניו וכבר
החריכו שם הר"ב והב"ח צ"ח, וכן נהי שכתבו תו' בשם אבי העזרי

24. ספר דבר יעקב

לפי רב נטרונאי צ"ל שרפואה ע"י סגולה שרי בשבת, וכמש"כ ההג' מיימוני [שבת פרק כא אות ד]. יש נוהגים לתת יין של הבדלה על העינים. הטור [סימן רצו] כתב מעבירין על העינים לחבב	המצוה. הרמ"א [שם] כתב מסתכלים בין משום חיוב מצוה. הקרבן נתנאל [אות פ] הביא מהר"ל שכתב, סגולה לרפואת פסיעה גסה הוי ע"י שיסתכל בנירות ויכוון ב' פעמים נר עולה מעין ת"ק.
--	---

25. תוספות מסכת פסחים דף ק עמוד ב

ידי יין לא יצאו - וחייבין לברך בביתם בפה"ג משום שינוי מקום ...

1. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רמב להזהר בכבוד שבת.

אפילו מי * שצריך לאהרים, אם יש לו מעט משלו צריך לזרו עצמו * (ב) א לכבד את השבת; * ולא אמרו: עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות, אלא (ג) למי ב
שהשעה דחוקה לו ביותר; על כן צריך לצמצם בשאר ימים * (ד) כדי לכבד השבת. מתקנת עזרא שיהיו מכבדים בגדים בחמישי בשבת, (ה) מפני ג כבוד השבת. הגה:
נוהגין ללוש (ו) כדי שיעור חלה בבית, ד לעשות מהם לחמים לבצוע עליהם בשבת ויו"ט, (סמך ממרדכי ריש מסכת ר"ה), * והוא מכבוד שבת ויו"ט, ואין לשנות.
יש שכתבו שבמקצת מקומות נהגו לאכול מוליתא, שקורין פשטיד"א, בליל שבת, * זכר למן (ז) שהיה
מכוסה למעלה ולמטה (מהר"ל (ח) ולא ראיתי לחוש לזה).

2. משנה ברורה סימן רמב ס"ק ז

(ז) שהיה מכוסה למעלה ולמטה - בטל ואף זה מכוסה הבשר בין דפי העיסה:

3. משנה ברורה סימן רמב

(ח) ולא ראיתי וכו' - ובמקומותינו המנהג לאכלן [שכנה"ג]:

4. ביאור הלכה סימן רמב סעיף א ד"ה * זכר למן

* זכר למן שהיה מכוסה - לכאורה מנהג זה תמוה לרבים דמה ראו לעשות בשבת זכרון למן שלא ירד בו כלל והתוספות בפרק ע"פ כתבו דמשום שלא ירד המן יש לעשות זכר לו והוא דחוק גם לפ"ז היה להם לעשות פשטידא גם ביום טוב והרמ"א לענין לחמים קאמר בשבת ויו"ט ולענין זה קאמר רק בליל שבת משמע דוקא קאמר ומה נמרצו אמרי יושר של התורת חיים שכתב טעם הגון לזה והוא לפי דשבת בראשית הוא דוגמת שבת שלע"ל שהוא יום שכולו שבת ולכן אנו עושים כמה דברים בשבת זה דוגמתו היינו לאכול בשר ודגים נגד סעודת שור הבר ולויתן ומקדשין על היין נגד היין המשומר בענביו לצדיקים לע"ל וכבר אמרו חז"ל דעל שם זה נקרא שחקים שבו שוחקים מן לצדיקים לע"ל ולכך שפיר יש לעשות בשבת זכר למן שהוא [תוספות שבת]:

5. אשל אברהם (בוטשאטש) סימן רעא

מה שמכסין הפת בשבת קודש, שמעתי שבספרים הקדושים הקשו על טעם שהוא זכרון למן, דאם כן גם בחול כן היה צריך להיות. ולענ"ד לא קשה מידי, כיון שבליל שבת קודש אזדמן ברכאן אכל שתא יומא דשבתא, כידוע מהזוהר הקדוש [יתרו פח, ב], לזה עושים זכר למן בשבת קודש, וכן הוא בבחינת ויברך [אלקים] את יום השביעי [בראשית ב, ג], והברכה שורה בסמוי מעיין [תענית ח, ב], וברכו במן דששי וקדשו במה שהיה משנה [עיין בראשית רבה פרשה יא אות ב]. על ידי זה נכון לכסות גם שחרית שבת קודש וסעודה שלישית, כי אין הטעם מצד שלא יראה בשתו לבד, שזה לא שייך רק בלילה או בשעת קידושא רבא, מה שאין כן טעם דברכה שייך תמיד, וכן הוא על צד היותר טוב: